

PWYLLGOR LLYWIO'R GYMRAEG

Cofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor Llywio'r Gymraeg a gynhaliwyd yn trwy gynhadledd fideo, Dydd Gwener, 8 Gorffennaf 2022 am 10.00 am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Ellie Chard, Ann Davies, Gill German, Huw Hilditch-Roberts, Merfyn Parry, Huw Williams ac Emrys Wynne

HEFYD YN BRESENNOL

Cyfarwyddwr Corfforaethol - Cymunedau (NS), Swyddog Iaith (MC), Arweinydd Tîm - Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd (GW), Gweinyddwyr Pwyllgorau (SW (Lletywr) RTJ)

1 YMDDIHEURIADAU

Cafwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorydd Elfed Williams.

2 DATGANIADAU O FUDDIANT

Datganodd y Cynghorydd Emrys Wynne gysylltiad personol ag eitem 8 ar y rhaglen gan ei fod yn gweithio gyda gweithgor yr Eisteddfod.

3 PENODI CADEIRYDD

Ceisiwyd enwebiadau ar gyfer penodi Cadeirydd. Cynigiodd y Cynghorydd Huw Williams y Cynghorydd Ellie Chard, a chafodd ei eilio gan y Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts. Oherwydd na chafwyd unrhyw enwebiadau eraill, aethpwyd i'r bleidlais.

***PENDERFYNWYD** penodi'r Cynghorydd Ellie Chard yn Gadeirydd Pwyllgor Llywio'r Iaith Gymraeg ar gyfer y flwyddyn Gyngor gyfredol.*

4 PENODI IS-GADEIRYDD

Gwahoddodd y Cadeirydd enwebiadau am Is-gadeirydd. Cynigiodd y Cynghorydd Emrys Wynne y dylid gohirio'r mater tan y cyfarfod nesaf oherwydd na chafwyd unrhyw enwebiadau a hefyd oherwydd bod rhai aelodau'n absennol o'r cyfarfod.

***PENDERFYNWYD** y dylid gohirio penodiad Is-gadeirydd tan y cyfarfod nesaf.*

5 MATERION BRYD FEL Y'U CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Ni chodwyd unrhyw fater bryd.

6 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod Pwyllgor Llywio'r Iaith Gymraeg a gynhaliwyd ar 8 Mawrth 2022

PENDERFYNWYD – yn amodol ar yr uchod, derbyn a chymeradwyo cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 8 Mawrth 2022 fel cofnod cywir.

7 ADRODDIAD MONITRO IAITH GYMRAEG BLYNYDDOL

Cyflwynwyd yr Adroddiad Monitro'r Gymraeg blynyddol gan yr Arweinydd Tîm - Cyfathrebu (adroddiad wedi'i ddsbarthu eisoes).

Yn unol â Safonau'r Gymraeg a gyflwynwyd o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, mae'n ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi adroddiad erbyn 30 Mehefin bob blwyddyn yn amlinellu'r gwaith a wnaed i gydymffurfio â gofynion y Safonau rhwng 1 Ebrill a 31 Mawrth. Mae'r adroddiad yn canolbwyntio ar 6ed blwyddyn gweithrediad Safonau'r Gymraeg gyda'r ddwy flynedd ddiwethaf wedi bod yn wahanol iawn i'r arfer. Mae Cyngor Sir Ddinbych wedi ymrwymo'n llwyr i ymateb yn gadarnhaol i Safonau'r Gymraeg fel sydd wedi'i adlewyrchu yn Strategaeth y Gymraeg 2017-2022 ac mae'r Cyngor yn dal yn gwbl ymrwymedig i chwarae ei ran yn yr ymdrech genedlaethol i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i filiwn erbyn 2050.

Yn 2021-22 roedd y Cyngor yn canolbwyntio'n benodol ar weithrediad y Safonau Iaith o fewn yr awdurdod gan sicrhau cydymffurfiaeth â'r 167 Safon o dan y penawdau Cynllunio Gwasanaethau, Gwneud Polisiâu, Hyrwyddo a Chadw Cofnodion. Er mwyn gwneud hyn roedd yn hanfodol gweithio'n agos â Phencampwyr y Gymraeg ar draws yr Awdurdod i fonitro cydymffurfiaeth staff pan oedd y rhan fwyaf o'r gweithlu'n dal i weithio gartref. Rydym yn dal i gefnogi'r gweithlu fwy nag erioed gyda gweithrediad y safonau a'n targed yw dyblu'r defnydd dyddiol o'r Gymraeg. I wneud hyn rydym yn hyrwyddo cyrsiau Cymraeg er mwyn i staff allu cychwyn ar eu siwrnai iaith neu gyrsiau magu hyder a gweithgareddau mewnol i helpu staff i ddatblygu a meithrin eu sgiliau Cymraeg.

Roedd y Cyngor yn aelod gweithredol o'r Bartneriaeth Iaith a arweiniwyd gan Fenter Iaith Sir Ddinbych. Mae'r fforwm yn cynnwys sawl sefydliad, lleol a chenedlaethol, sy'n gweithio'n strategol tuag at hyrwyddo a datblygu'r Gymraeg yn Sir Ddinbych.

Mae Cynllun y Gymraeg Mewn Addysg Sir Ddinbych hyd 2032 yn cynnwys gwybodaeth am y bwriad i gyfuno Grŵp Strategol y Gymraeg Mewn Addysg â Fforwm Iaith y Sir i oruchwylio gweithrediad a gwerthusiad y cynllun.

Dros y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi gwneud llawer o waith hanfodol i hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn fewnol ac yn allanol er mwyn sicrhau bod y Safonau Iaith yn cael eu gweithredu.

Cynhaliodd y Cyngor ei bedwerydd Eisteddfod rhwng 18 Chwefror ac 1 Mawrth fel rhan o ddathliadau Dydd Gŵyl Dewi. Roedd y digwyddiad yn rhan o ymdrechion y Cyngor i godi proffil y Gymraeg, i sicrhau gwell dealltwriaeth o'r iaith ac i ddathlu diwylliant Cymru. Cynhaliwyd yr Eisteddfod yn ystod cyfnod o gryn ffocws ar y

Gymraeg gydag Eisteddfod yr Urdd ar fin dychwelyd i'r Sir ym mis Mai 2022. Unwaith eto eleni, oherwydd Covid-19, cynhaliwyd Eisteddfod y Staff yn ddigidol.

Roedd 'Mae Gen i Hawl' yn ymgyrch genedlaethol i ddathlu'r gwasanaethau iaith a gynigir gan Awdurdodau Lleol a hawliau pobl i ddefnyddio'r Gymraeg yn eu hymwneud â nhw. Roedd yn gyfle i hyrwyddo gwasanaethau iaith Gymraeg yn Sir Ddinbych ac i gynyddu'r niferoedd sy'n dewis eu defnyddio. Mae'r ymgyrch farchnata'n siarad am rai o'r hawliau sydd gan y cyhoedd y ogystal â staff y Cyngor.

Trafododd y pwyllgor y pwyntiau canlynol yn fwy manwl –

- Diolchodd y Cynghorydd Emrys Wynne i'r Cyfarwyddwr Corfforaethol, Cymunedau, Swyddog y Gymraeg a'r Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts - cyn aelod arweiniol y Gymraeg, am y gwaith a grybwyllwyd yn yr adroddiad. Roedd y cytuno bod gweithio o bell wedi effeithio ar gymdeithasu a chyfathrebu drwy gyfrwng y Gymraeg. Un o uchelgeisiau'r Cynghorydd Wynne fel aelod arweiniol oedd sicrhau y gallai pobl ddefnyddio'r Gymraeg ac na fyddai unrhyw effeithiau anffafriol o wneud hynny.
- Codwyd y mater o'r gyllideb ar gyfer y Gymraeg a dywedwyd wrth yr aelodau y bydd unrhyw gostau perthnasol yn dod o gyllidebau'r gwasanaethau.
- Codwyd y mater o agor cyfarfodydd pwyllgor gan fod rhai aelodau'n meddwl bod pob cyfarfod i fod i gael ei agor yn Gymraeg ond nad yw hyn yn digwydd bob tro. Bydd y Swyddog Iaith yn rhannu'r wybodaeth gyda'r aelodau i annog cadeiryddion pwyllgorau i agor cyfarfodydd yn Gymraeg.

PENDERFYNWYD bod Pwyllgor Llywio'r Gymraeg yn nodi ac yn cymeradwyo'r adroddiad

8 EISTEDDFOD YR URDD

Iwyddiant Eisteddfod yr Urdd (wedi'i ddsbarthu eisoes).

Daeth Eisteddfod yr Urdd yn ôl i Sir Ddinbych fis diwethaf (30 Mai - 4 Mehefin) ar ôl iddi gael ei gohirio am ddwy flynedd. Roedd yr Eisteddfod i fod i gael ei chynnal yn wreiddiol ym mis Mai 2020 ond cafodd ei gohirio oherwydd Covid.

Hon oedd yr Eisteddfod gyntaf i gynnal Gŵyl Triban ac roedd mynediad i'r maes am ddim, gyda hynny wedi rhoi hwb i nifer yr ymwelwyr. Ymwelodd dros 118,000 o bobl â'r eisteddfod dros yr wythnos. Roedd mwy o gystadleuwyr o Sir Ddinbych nag o unrhyw ran arall o Gymru sydd yn adlewyrchiad o waith caled yr Adran Addysg.

Roedd Pabell Sir Ddinbych yn cynnwys:

- Theatr
- Ardal hyrwyddo busnes
- Ardal Celf a Chrefft
- Gwasanaethau Cefn Gwlad ac Ieuentid a thrac BMX a oedd yn atyniad aruthrol.
- Llu o berfformiadau
- Ymweliadau gwleidyddol drwy gydol yr wythnos.

Cafodd y babell nifer fawr o ymwelwyr gyda llawer o deuluoedd o ardaloedd y Rhyl a Phrestatyn wedi dod am dro - demograffig nad ydynt fel arfer yn mynd i'r eisteddfod.

Cynhyrchwyd gwaith celf gan ffoaduriaid sydd wedi dod i'r ardal a oedd yn amlygu'r tebygrwydd rhwng eu diwylliant a diwylliant Cymru.

Y gobaith yw hefyd y bydd yr Eisteddfod yn gadael etifeddiaeth barhaol o ran ei dylanwad ar yr economi leol a'r fasnach dwristiaeth gyda mwy a mwy o bobl yn dod i'r sir a rhanbarth Gogledd Ddwyrain Cymru ehangach. Dywedodd llawer o bobl a ddaeth i babell Sir Ddinbych mai hwn oedd y tro cyntaf iddynt ddod i'r sir ac y byddant yn dod yn ôl i dreulio mwy o amser yma. Bydd yr Urdd yn cynnal astudiaeth o effaith ar yr economi yn y dyfodol agos.

Dylai'r Cyngor hefyd weithio'n agos â'r Urdd a phartneriaid cymunedol eraill i ddod o hyd i gyfleoedd i fanteisio ar weithgareddau'r Urdd a chynnal digwyddiadau rheolaidd eraill a fydd yn cynnal bwrlwm a momentwm.

Trafododd y pwyllgor y pwyntiau canlynol yn fwy manwl –

- Roedd y Pwyllgor i gyd yn cytuno bod llwyddiant yr Eisteddfod yn gyrrhaeddiad aruthrol a bod digwyddiad fel hyn a ddaeth a chymaint o bobl at ei gilydd yn beth braf iawn ar ôl Covid. Roedd yr amrywiaeth eang o weithgareddau a digwyddiadau ar y Maes yn rhagorol o ran y cyfleoedd a gynigiwyd i hyrwyddo'r Gymraeg. Roedd y Pwyllgor yn gobeithio bod yr economi leol wedi manteisio yn sgil yr Eisteddfod.
- Diolchodd y Cynghorydd Gill German i staff Sir Ddinbych a'r Urdd am yr Eisteddfod gan ddweud bod yr ŵyl wedi'i hysbrydoli i fynd ymlaen â'i thaith ddysgu Cymraeg.
- Roedd y Cyfarwyddwr Corfforaethol - Cymunedau eisiau diolch i'r tîm ar ran y Cyngor a'r Tîm Uwch Reolwyr o fewn y Cyngor am ddod a'r Cyngor yn agosach at y gymuned.

PENDERFYNWYD y dylai Pwyllgor Llywio'r Gymraeg nodi'r adroddiad ar Eisteddfod yr Urdd.

9 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL

Cyflwynwyd Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol y Gwasanaeth Democrataidd i'w hystyried.

Cododd yr Aelodau'r materion canlynol -

- Cytunodd y Swyddogion y byddent yn trafod unrhyw eitemau ychwanegol ar gyfer y Pwyllgor y tu allan i'r cyfarfod.

PENDERFYNWYD yn amodol ar yr uchod, y dylid cymeradwyo a nodi rhaglen gwaith i'r dyfodol y Cyngor